
Wprowadzenie

ANDRZEJ DĄBROWSKI

W obecnym numerze SKFU drukujemy II część artykułu Thomasa Metzinger, w którym prezentuje on teorię subiektywności opartą na modelu samego-siebie („self-model theory of subjectivity”, SMT). Świadome doświadczenie bycia Ja analizowane jest w niej jako wynik złożonych mechanizmów przetwarzania informacji i tworzenia reprezentacji w centralnym układzie nerwowym. W numerze tym zamieszczamy też cztery artykuły polskich autorów.

Artykuł Bartosza Brożka poświęcony jest hipotezie umysłu normatywnego. Autor najpierw rekonstruuje trzy dogmaty kartezjanizmu: (1) dualizm *umysł–ciało*, (2) dualizm *umysł–inne umysły* i (3) dualizm *percepcja–wola*, a następnie pokazuje, jak współczesne nauki kognitywne kwestionują te dogmaty, zastępując je wizją umysłu, który jest: (1) ucieleśniony, (2) osadzony w praktykach społecznych i (3) zorientowany na działanie. Brożek utrzymuje, że ta nowa perspektywa zbiega się z hipotezą umysłu normatywnego. Hipoteza ta głosi, że pierwotną funkcją umysłu jest nie tyle pozyskiwanie przekonań, co raczej działanie nakierowane na rozwiązywanie problemów. Sprzyja temu wykształcony w toku ewolucji charakterystyczny sposób działania, a mianowicie: postępowanie zgodne z regułami.

W tekście Karola Chrobaka znajdujemy analizę zagadnienia poznania innych umysłów. Autor wychodzi od prezentacji perspektywy fenomenologicznej (E. Husserl, E. Stein, R. Ingarden). Następnie rekonstruuje Ingardenowską krytykę teorii wczucia E. Stein. Polski fenomenolog traktuje rozwiązanie Stein jako pewną wersję teorii poznania innych stanów w oparciu o rozumowanie *per analogiam*. Sam broni takiej prototeorii poznania innych świadomości, w której centralną rolę odgrywa naoczne i bezpośrednie doświadczenie. Na tle tych rozważań Chrobak prezentuje rozwiązanie zaproponowane przez H. Plessnera. Jest to trójpoziomowy model oglądu: (1) poziom treści wzrokowej, (2) poziom relacji pomiędzy różnymi treściami aktu percepcyjnego i (3) poziom sensu aktu percepcyjnego. Autor zdecydowanie sympatyzuje z podejściem Plessnera, jako bardziej zaawansowanym i przekonującym.

W artykule *Problem umysł–ciało: misterianizm i metamisterianizm* Jakub Gomulka krytycznie omawia misterianizm C. McGinna. Stanowisko to wyraża się w następującym twierdzeniu: ludzkie zdolności kognitywne (introspekcja, percepcja i rozumowanie a priori) nie wyjaśniają i nie są w stanie wyjaśnić problemu psychofizycznego. Autor nie zgadza się z tym rozwiązaniem i prezentuje alternatywne podejście, które nazwane zostało przez niego metamisterianizmem. Centralna teza tego ujęcia głosi: tajemnica świadomości znajduje się de facto nie tam, gdzie ją dostrzega McGinn, lecz wyżej, na metapoziomiu.

Ostatni tekst dotyczy procesu abstrakcji i reprezentacji abstrakcyjnych. Katarzyna Kobos zestawia ze sobą dwa stanowiska: (1) empirystyczne, przedstawicielem którego jest m.in. L. Barsalou, oraz (2) natywistyczne, głównym reprezentantem którego jest J. Fodora. W koncepcji tego ostatniego należy odróżnić dwie sfery, percepcyjną i abstrakcyjną. Obie sfery wchodzi ze sobą w interakcje, ale istnieje między nimi odrębność co do funkcji: percepcje pozyskują dane, a pojęcia służą do reprezentacji. W teorii systemów symboli percepcyjnych Barsalou eliminuje pojęcia abstrakcyjne: gwarantem odniesienia do rzeczywistości pozazmysłowej są reprezentacje percepcyjne. Kobos próbuje pogodzić oba stanowiska. W jakiejś mierze sympatyzuje z Barsalou, ale nie odrzuca pojęć, wyprowadza je z reprezentacji percepcyjnych i traktuje jako osobną modalność.